

Tellen stemmen niet overal volgens Kieswet

Door Theo Dersjant

Het tellen van de stemmen bij de gemeenteraadsverkiezing van afgelopen woensdag is in Tilburg niet overal volgens de Kieswet verlopen. Sommige stemlokalen bleken tijdens de telprocedure nauwelijks toegankelijk, in een enkel geval mocht zelfs niemand bij het 'opnemen van de stemmen' aanwezig zijn. Met het tellen zelf werd het bovendien niet in ieder stembureau even nauw genomen. Dat blijkt uit een proef van vijftien Tilburgse studenten van Fontys Hogeschool Journalistiek. Zij testten de openbaarheid van het telproces. Burgemeester Opstelten erkent dat er sprake is geweest van 'een misverstand' en dat de stemlokalen open hadden moeten blijven.

Volgens de Kieswet is het tellen van stemmen bij verkiezingen openbaar. Iedere burger heeft het recht er bij te zijn. Sterker: hij mag vragen formulieren nog eens te bekijken. Van dat recht maakt, bleek deze week, in de praktijk bijkans niemand gebruik. De studenten deden het onderzoek ook omdat de indruk bestaat dat in heel Nederland stembureaus om 21.00 uur sluiten, waardoor de openbaarheid wordt belemmerd.

Van de vijftien FHJ-studenten meldden zich er acht even voor negen uur 's avonds op een stembureau om aanwezig te zijn bij het tellen. Het merendeel van de studenten was daarbij welkom. Alleen het stembureau in het Textielmuseum bleek bedenkingen te hebben. Een in het lokaal aanwezige bewaker vond het maar curieus dat een burger bij het tellen aanwezig wilde zijn. Het relaas van de student: "De bewaker vertrouwde het niet en liep naar de tafel van de voorzitter op nog geen vijf meter van mij en vroeg aan hem of hij dit wel eens vaker had meegemaakt. Hij en een vrouw die naast hem zat zeiden van niet en vonden het een vreemde situatie. Waarop de bewaker wegliep van de tafel en zijn sleutelbos in de hand nam om de deur open te maken. Hij zei tegen mij dat ik weg moest gaan. Om zeker te zijn dat ik weg moest vroeg ik nogmaals luid en duidelijk: "Dus nu moet ik weg?" Ik keek nog naar de tafel van de voorzitter en naar de tellers, die keken mij aan maar gaven geen reactie. Waarop ik mijn spullen heb gepakt en ben vertrokken, achter mij hoorde ik dat de deur weer op slot werd gedraaid."

Een woordvoerder van burgemeester Ivo Opstelten laat weten dat het hier om een 'misverstand' moet gaan. "De stembureaus waren geïnformeerd dat kiezers aanwezig mochten zijn."

De negen andere studenten meldden zich iets na negen uur bij andere stembureaus om te zien of het tellen toegankelijk was. Het tellen mag dan wel openbaar zijn, maar sluiten niet heel wat stemlokalen om negen uur de deur? En hoe verhoudt dat zich dan met die openbaarheid? Een paar studenten liep dan ook tegen een gesloten deur op. Bij het stembureau College Cobbenhagen (Brittendreef 5) moest een student langdurig op de deur bonzen en de aandacht trekken van de binnen aanwezige leden van het stembureau, om door een verbaasd lid van dat bureau alsnog tot het stemlokaal te worden toegelaten.

Bij het Tweesteden Ziekenhuis nam een aanwezige bewaker de 'waarnemer' mee door een wirwar van gangen, omdat de hoofdingang reeds gesloten was en niemand reageerde op de aanwezige bel.

Bij weer een andere locatie, het Interpolis-gebouw, was het stembureau slecht aangegeven met een klein bordje op een verdwaald verkeersbord. De deuren waren na negen uur eveneens gesloten. De bezoekende studenten moesten bij aankomst op een raam tikken, totdat een bewaker de deur opendeed. Daarna werden de studenten welkom geheten door enigszins verbaasd kijkende leden van het stembureau. Hier had men nog nooit een burger gezien die bij het tellen aanwezig wilde zijn.

De conclusie: het tellen mag dan openbaar zijn, in sommige gevallen moet een burger wel heel erg zijn best doen om er daadwerkelijk getuige van te kunnen zijn. Bovendien: de openbaarheid van het telproces blijkt in de praktijk nauwelijks uitgeoefend te worden. De meeste leden van de door de vijftien studenten bezochte stembureaus konden zich niet heugen dat ooit een 'burger' te hebben gezien bij het tellen.

Burgemeester Opstelten laat weten dat de stemlokalen na 21.00 uur open dienen te zijn. Bij een volgende verkiezing zal dat ook aan de stembureaus worden meegedeeld. Ook een woordvoester van de Kiesraad laat weten dat stemlokalen na 21.00 uur open dienen te zijn. "Dat staat in een zogenoemde praktijkaanwijzing bij de Kieswet. Het mag dus niet zo zijn dat lokalen op slot gaan." De woordvoester ("Goed onderzoek van de studenten!") meldde voorts informeel het ministerie van Binnenlandse Zaken te zullen informeren, opdat wellicht bij de komende verkiezingen aan stembureaus duidelijk gemaakt kan worden dat de stemlokalen open moeten blijven.

De Tilburgse studenten die uiteindelijk getuigen waren van het telproces, noteerden daarbij nogal verschillende werkwijzen. Zo handelde het ene stembureau precies volgens de aanwijzingen, terwijl een ander stembureau er een eigenwijze eigen telmethode op nahield. Bij het ene bureau mocht de waarnemende student op een stoel plaatsnemen, terwijl in een ander bureau de student vrolijk meetelde.

Ronduit ontzuiverend was de vaststelling dat stembureaus verschillend omgaan met niet-kloppende tellingen. Het ene bureau turfde keer op keer de stemformulieren, om ervoor te zorgen dat de totaalvergelijking tussen het aantal ingeleverde stemkaarten en het aantal stemmen uiteindelijk klopte. Een ander stembureau, TWM Brabant Water aan de Bredaseweg 207, stelde aan het eind van de telling vast dat er een verschil van zeven stemmen was. Dat verschil werd keurig in het proces-verbaal geschreven, maar herteld werd er niet.

In sommige bureaus maakte het tellen een ronduit rommelige indruk. Zo ontstond in het bureau in basisschool De Vuurvogel (Korte Schijfstraat 21) een debat over de methode van telling van de 1496 uitgebrachte stemmen. Terwijl die methode wordt voorgeschreven. Aan het einde van de avond waren er drie stembiljetten te veel. Of drie stempassen te weinig. Dat bleef onduidelijk. Tot

stomme verbazing van de aanwezige studente werd het verschil 'weggeredeneerd' door een niet-gebruikt formulier als blanco te bestempelen en in de telling mee te nemen. Hier werd wel heel flexibel omgegaan met de wil van de kiezer, concludeerde de aanwezige student, die tevens noteerde dat het tellen na zo'n lange dag ook geen sinecure is. Ze merkte dat de leden van het stembureau duidelijk vermoeid bleken.

In datzelfde bureau werden, tegen de instructies in, ongeldige en blanco stemmen op een zelfde stapel gelegd. Alsof een blanco stem en een ongeldige stem hetzelfde zijn. In het uiteindelijke protocol werden, bleek later die avond, de ongeldige en blanco stemmen wel degelijk apart vermeld.

Bij stembureaus waar 'oude rotten' de scepter zwaaiden, bleek het tellen soepeltjes te verlopen. Zo was bij het stembureau aan de Gasthuisring (Generalaat Fraters CMM Missieprocurer) de enige afwijking van de avond de aanwezige student. En het feit dat de voorzitter van het stembureau besloot om in het proces-verbaal op te nemen dat zijn hoogsteigen vrouw de stemmen telde.

In stemlokaal 56, (OBS Gesworen Hoek, Bemmelstraat 6) keerde de voorzitter van het stembureau de stembus om onder het uitroepen: "Hier ligt de hele democratie op de grond". Het zou echter geen fijne avond worden. Eerst werd aan de aanwezige student gevraagd of hij mee wilde tellen. Deze zag daarvan af ("Ik weet eigenlijk helemaal niet of dat wel mag"). Daarna besloot het stembureau om een geheel eigen manier van telling te gaan volgen. Men zag ervan af om eerst een totaal telling te maken, maar begon meteen met het sorteren per lijst. Met gevolgen, zo zou later blijken. Nadat de stembiljetten geïnventariseerd waren, vroeg de aanwezige student of de formulieren per kandidaat gesorteerd moeten zijn.

De discussie die daarop volgde:

"Moet dat?"

"Niet per se"

"Ja"

"Weet niet"

"Doe maar, is handig als we moeten natellen"

"Jaja"

Ondertussen bleek dat een stembiljet met een stem op de SP op de stapel voor de VVD terecht was gekomen. Ook werd op diezelfde stapel een biljet met een stem op GroenLinks gevonden.

Vanaf dat moment nam de verwarring in snel tempo toe. De totaal telling klopte niet, er werden lijsten opnieuw geteld, het ene lid van het stembureau wist vervolgens niet waar het andere lid mee bezig was, de voorzitter leek het ook allemaal niet meer bij te kunnen benen en uiteindelijk besloot de goegemeente dan maar alle biljetten opnieuw te tellen. Plotseling bleek het totaal aantal

stemmen gestegen van 903 naar 906. Terwijl er in de stembus 907 biljetten zaten. Er was zomaar een stem zoek! Daar werd het bij gelaten.

Tijdens het invullen van het proces-verbaal stuitte de voorzitter op de vraag: "Is er door een kiezer bezwaar aangetekend?" Hij had al bijna 'nee' aangevinkt, tot de FHJ-student hem vroeg daar even mee te wachten. De student: "Ik heb bezwaar aangetekend, waarin ik vroeg om een hertelling door de Kiesraad. Ik heb aangeboden om dit te ondertekenen of mijn contactgegevens achter te laten. Dit was volgens de voorzitter niet nodig."

Het verzegelen van de stembiljetten gebeurde daarna volgens de student niet correct. "Ze zijn allemaal in de stembus gegaan, waarna deze is verzegeld. Dit omdat de gemeente niet genoeg enveloppen van het juiste formaat zou hebben geleverd aan het stembureau. Dit bleek de gebruikelijke gang van zaken. Ik was degene die het verzegelen ter sprake bracht."

Het stembureau aan de Bredaseweg 570 heette de bezoekende FHJ-studente warm welkom. Maar de telling ging ook hier nogal chaotisch. De voorzitter was zelf ook aan het tellen en liet iedereen een beetje aanrommelen terwijl zij af en toe wat aanwijzingen riep. Er werden geen tussentellingen gedaan ter controle met als gevolg dat tegen het einde van de telling er een verschil was van vier stemmen. Vervolgens moest alles opnieuw geteld worden maar dit werd al snel gestaakt omdat in de stapel formulieren van de lijst VVD de telfout gevonden werd.

Studente Malou Evers werd al snel na binnenkomst liefdevol opgenomen in de telploeg van het stembureau in buurtcentrum Loven Besterd. "Ze hebben zelfs nagedacht of ze mij toch niet op konden schrijven alsof ik door de gemeente was gestuurd, zodat ik geld zou krijgen. Dat hebben ze uiteindelijk toch maar niet gedaan."